

ANLA- MAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi
Sonuç Raporu

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

SEMBOLLER VE ANLAMLARI

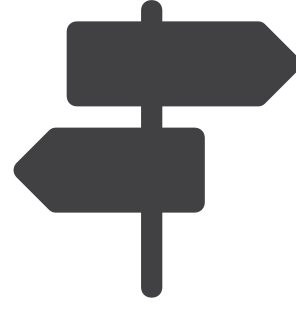
İşaret Dili

Ses

Evde

Sokakta

İşte

ETİKETLER

Sağlık	S
Eğitim	E
Diğer	D
Sağır	SA
Destekli Türkçe	DT
Türkçe	T

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

Sonuç Raporu

Dem Derneği olarak Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı desteği ile Türkiye’de yaşayan işitme engelli ve sağır bireylerin pandemi sürecinde yaşadıkları sorunları keşfetmek üzere 8 Eylül 2020 ve 24 Eylül 2020 tarihleri arasında altı buluşmadan oluşan bir çalıştay serisi gerçekleştirdik.

Koordinasyon kolaylığı için hedef kitlelere yönelik düzenlediğimiz her biri iki saat süren altı çalıştayda sırayla sağlık çalışanlarıyla, alanda çalışan sivil toplum örgütü temsilcileriyle, işitme engelli ve sağır bireylerin yakınlarıyla; üniversite öğrencileriyle, eğitimcilerle ve farklı düzeylerde işitme kaybı olan bireylerle bir araya geldik.

Gerçekleştirdiğimiz buluşmalar sonrasında vardığımız ve değişimi için üzerine çalışılması gerektiğine inandığımız en önemli sonuç şu: **Sağlık ve eğitim alanı başta olmak üzere; sokakta, evde ve işte işitme engelli ve sağır bireyler ile birey özelindeki uygun iletişim yolu kullanılmadığı gibi uygun iletişim yolları bilinmiyor veya uygun iletişim yolu bulmak ve uygulamak için çaba sarf edilmiyor.**

Halbuki **işitme kaybı olan bireyler heterojen bir gruptur.** Sesleri duyabilmek için işitme cihazı kullanabilir, implant kullanabilir veya herhangi bir cihazdan faydalanmıyor olabilirler. Herhangi bir cihaz kullanıyor olmaları, sesleri her zaman ve her ortamda net duydukları ve tam anladıkları anlamına gelmiyor olabilir. Yani, duymayı işitme kaybı olmayan bireyler gibi tecrübe etmiyorlar. Kimi zaman yazıyla, kimi zaman dudak okuma ile iletişimlerini desteklemeleri daha rahat ve kolay da olabiliyor. Bazen ise sadece işaret dili kullanıyorlar veya iletişim sırasında işaret dilinden destek alabiliyorlar. Kısacası, işitme kaybı olan bireyler farklı seviyelerde Türkçe konuşma, duyma ve işaret dili kullanma kabiliyetine sahip olabilir.

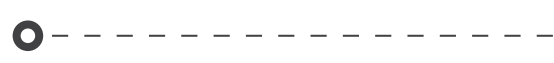
Bu farklılıkların farkındalığının olmaması ve iletişimin farklı yollarının bilinmemesi pandemi sürecinde her alanda tüm işitme kaybı olan bireyler için ortaya çıkan temel mesele.

Farklı iletişim yolları kullansalar da ve farklı ihtiyaçları olsa da; işitme engelli ve sağır bireylerin pandemi sürecindeki diğer bir ortak meseleleri ise **maskeli ve çevrimiçi hayat.**

Türk İşaret Dili ana dili olan veya birincil olarak bu dili kullanmayı seçen bireylerin ise pandemi sürecine özel olmamakla birlikte pandemi sürecinde önemi daha da anlaşılan meselesi **tercüman eksikliği.**

Gerçekleştirdiğimiz çalıştaylarda gündeme gelen meseleleri **evde, sokakta** ve **işte** olarak üç kategoriye ayırdık. Aşağıdaki şemada kategoriler ile bağdaştırılmış olarak yer alan meselelerde ayrıca bazı etiketler göreceksiniz:

- **“Sağlık, eğitim ve diğer”** etiketlerinden birini,
- **“Sağır birey, destekli Türkçe iletişim kuran işitme kayıplı birey, Türkçe iletişim kurabilen işitme kayıplı birey”** etiketlerinden en az birini.

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

Evdeyken iletişim bir mesele çünkü:

S SA DT T

- Pandemi sürecinde çalışan ve eve gelen sağlık personelinin (filyasyon ekibi vb.) işitme kaybı ve farklı iletişim yolları ile ilgili bir farkındalığı yok,

S SA DT

- Engelsiz 112² 'ye erişim ve hizmet alımı problem olabiliyor,

S SA DT

- ESİM³ uygulaması yeterince bilinmiyor,

E SA

- Aile desteğinin olmadığı veya aile ile iletişim sağlanamadığı durumlarda çocukların eğitimi aksayabiliyor,

E SA DT

- Eğitimciler özellikle üniversitelerde işitme engelli ve sağır öğrencileri ile erişebilecekleri bir iletişim kurmuyor, öğrencilerin eğitime eşit erişim için olan taleplerine ivedilikle cevap vermiyor veya hiç geri dönüş yapmıyorlar,

E SA DT

- İşitme kaybının öğrenciye ve onun eğitim sürecine olan etkisi bilinmiyor, anlamak için çaba sarf edilmiyor,

E SA DT

- Ailesi sağır olan işiten çocukların Türkçe konuşma ile iletişime ihtiyacı olabilir,

D DT T

- Çevrimiçi sosyalleşme imkanları ve programları özellikle cihaz veya koklear implant kullanan bireyler için bilgisayardan vb. elektronik cihazlardan gelen seslere alışmaları zaman alabildiği için zor olabiliyor.

Çalışmaya katılan sağır ve işitme engelli üniversite öğrencilerinin %31'i pandemi sürecinde sosyalleşemediklerini söylüyor.

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

Evdeyken çevrimiçi olmak bir mesele çünkü:

D SA DT T

- İnternet paketleri yetersiz kalabiliyor,

Çalışmaya katılan işitme engelli ve sağır bireylerin %60'ı internet paketlerinin yetersizliğinden şikayetçi.

E DT T

- Eğitim sırasında özellikle işitme cihazı ve koklear implant kullanan bireyler için bilgisayardan vb. elektronik cihazlardan gelen seslere alışmak zaman alabiliyor, zor olabiliyor ve çevrimiçi iletişime alt yazı ve yazı gibi yollar ile destek gerekebiliyor,

Çalışmaya katılan işitme engelli ve sağır üniversite öğrencilerinin %53'ü uzaktan eğitimde zorlandıklarını söylüyor.

E SA DT T

- Eğitim materyalleri ve eğitim ortamları her zaman eğitimciler tarafından işitme kayıplı bireylerin eşit erişimi gözetilerek hazırlanmıyor, (Konuşmacının küçük olduğu ekranlar, ses kaydı ile ders anlatımı, altyazısız videolar, yazı desteği olmadan gerçekleştirilen oturumlar vb.)

- Çalıştalara katılan ve işitme kaybı olan bireylerin %35'i dudak okumanın iletişim için bir ihtiyaç olduğunu söylüyor.
- Çalışmaya katılan işitme engelli ve sağır üniversite öğrencilerinin %53'ü uzaktan eğitimde zorlandıklarını söylüyor.

E SA DT

- Pandemiye ve beraberinde olan uzaktan eğitim sürecine özel olmasa da işaret dili ile eğitime⁴ erişim ya yok, ya da gecikmeli olarak hazırlanıp sunuluyor,

Çalışmaya katılan işitme engelli ve sağır üniversite öğrencilerinin %53'ü uzaktan eğitimde zorlandıklarını söylüyor.

D SA DT

- Uzaktan eğitim videoları başta olmak üzere diğer tüm video materyallerde özellikle yazı ile iletişimini destekleyen işitme kayıplı bireyler için bilgiye erişimi destekleyecek alt yazı yok.

Çalışmaya katılan işitme engelli ve sağır üniversite öğrencilerinin %53'ü uzaktan eğitimde zorlandıklarını söylüyor.

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

Evdeyken tercüman eksikliği bir mesele çünkü:

D SA

- Televizyon başta olmak üzere bilgiye erişilebilecek her türlü mecrada her zaman tercüman yok. (Örneğin, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ulusa sesleniş konuşmalarında işaret dili tercümanı bulunurken, Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın açıklamalarında tercüman bulunmuyor.)

Ana dili işaret dili olan sağır bireylerin %100'ü tercümana ihtiyacı olduğunu söylüyor.

Sokaktayken iletişim bir mesele çünkü:

D SA DT T

- İşitme kayıplı bireylerin heterojen bir grup olduğunun ve bu nedenle farklı iletişim yollarının gerekliliğinin farkındalığı yok,

D SA DT

- İletişim için farklı kurum ve kuruluşların geliştirdiği uygulamalar (Engelsiz 112, ESİM vb.) yeterince bilinmiyor veya kullanılmıyor,

S SA DT

- Engelsiz 112'ye erişim ve hizmet alımı problem olabiliyor,

D SA DT T

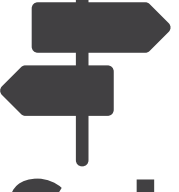
- İnsanların işitme kaybı ile ilgili farkındalık düzeyi düşük, iletişim için niyetsiz veya sabırsızlar.

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

Sokaktayken maske bir mesele çünkü:

D SA DT

- Dudak okuyarak ve karşısındakinin mimikleriyle iletişimini destekleyen biri kamusal alanda herhangi biriyle mesafeli ve maskeli olunca anlayamıyor,

• Çalıştaylara katılan ve işitme kaybı olan bireylerin %35'i dudak okumanın iletişim için bir ihtiyaç olduğunu söylüyor.

• Çalıştay katılımcılarının %61'i maskenin iletişime engel olduğunu düşünüyor.

E DT

- Rehabilitasyon merkezlerinde alınan özel eğitimde ağız bölgesinin açık olması eğitimin verimli gerçekleştirilebilmesi için gerekli,

E DT T

- Özellikle küçük yaşta ve işitme kaybı olan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişmesi için gerçek hayat tecrübesine yani kamusal alandaki dil girdisine ihtiyaçları var.

Sokaktayken tercüman eksikliği bir mesele çünkü:

D SA

- Ya nitelikli tercümana erişim yok ya da hiç tercüman yok.

Ana dili işaret dili olan sağır bireylerin %100'ü tercümana ihtiyacı olduğunu söylüyor.

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

İşteyken maske bir mesele çünkü:

S SA DT

- Herhangi bir sağlık kuruluşunda koruyucu kıyafet ve maske ile çalışan ve işitme kaybı olan personel için zaten zor olan iletişim daha da zor olabiliyor.

Çalıştay katılımcılarının %61'i maskenin iletişime engel olduğunu düşünüyor.

İşteyken çevrimiçi olmak bir mesele çünkü:

D SA DT T

- Özellikle cihaz veya koklear implant kullanan bireyler için toplantılarda bilgisayardan vb. elektronik cihazlardan gelen seslere alışmakta zorlanabiliyor ve olması gereken katkıyı sağlayamıyor olabiliyor.

¹ Diğer: Bilgiye erişim başta olmak üzere sağlık ve eğitim dışındaki tüm hak ile ilişkilendirilebilecek alanları ifade etmektedir.

² Engelsiz 112 Uygulaması: Engelli bireylerin acil durum bildirimleri için İçişleri Bakanlığı tarafından kurulmuş çağrı merkezidir. Uygulamada işaret dili ile hizmet almak mümkündür.

³ ESİM Uygulaması: İşitme kayıplı bireylerin herhangi bir acil hastalık veya yaralanma halinde ulaşabilecekleri çağrı merkezidir.

⁴ Türkiye'de okullarda iki dilli eğitim verilmiyor, okullarda sözel dille eğitim veriliyor.

ANLAMAMIZ LAZIM

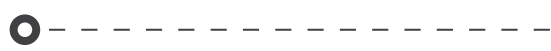
Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

Çözüm Önerisi

Dem Derneği olarak tüm meseleleri değerlendirdiğimizde aşağıda listelediğimiz ve geliştirmeye her zaman açık çözümlerin ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından alanda çalışan sivil toplum örgütleriyle ve gerekirse özel sektör ile işbirliğinde geliştirilmesini talep ediyoruz:

- İşitme kaybı, engel grubunun heterojen yapısı ve Türk İşaret Dili dahil olmak üzere farklı ve destekleyici iletişim yolları ile ilgili olarak başta sağlık çalışanlarına ve eğitimcilere ancak sınırlı kalmaksızın toplumun geneline farklı ve yaratıcı yollar ile bilgilendirme çalışmalarının yapılması,
- Eğitimcilerin işitme engelli ve sağır öğrenciler için erişilebilir eğitim sunması, bunun için gerekirse desteklenmesi ve sundukları erişilebilir eğitimin denetlenmesi,
- Engelsiz 112 ve ESİM gibi uygulamaların hem sağlık personeli hem de sağır ve işitme engelli bireyler arasında bilinirliğinin artırılması için çalışma yapılması, kullanımının yaygınlaştırılması, erişilebilirliği ve kalitesinin denetlenmesi,
- Hem işiten hem de işitme kaybı olan ailelerin kendi çocuklarının eğitim sürecine dahil olabilmeleri için gerekli mekanizmaların geliştirilmesi,
- Sağır ailelerin işiten çocuklarının Türkçe konuşma başta olmak üzere desteklenmesi ve gereken diğer tüm konularda desteklenmesinin sağlanması,
- Özellikle işitme cihazı veya implant kullanan işitme kayıplı bireylerin çevrimiçi programlarda daha rahat var olabilmeleri için teknolojik çözümlerin geliştirilmesi veya geliştirilen çözümlerin desteklenmesi,
- İşitme kaybı olan bireyler için çevrimiçi görüntülü görüşmelerde ihtiyaç olan internet paketlerinin farklı koşullarla ve avantajlı şartlar ile sağlanması,
- Uzaktan eğitim videolarına, televizyon kanallarına ve benzeri tüm bilgi aktarımının yapıldığı mecralara yoksa alt yazı ve tercüman eklenmesi,
- Sağlık kuruluşları başta olmak üzere gerekli tüm kurum ve kuruluşlarda işaret dili tercümanına ücretsiz ve anında erişim sağlanması için alt yapının sunulması,
- Maske kullanılmasının mecburiyetini kabul ederek buğu yapmasından ötürü kesin çözüm olmasa da şeffaf maske kullanımının yaygınlaştırılması ve eş zamanlı olarak üretilen maskelerin işitme kaybı olan bireyler tarafından verimli kullanılabilirliğinin artması için gerekli araştırma ve geliştirme çalışmalarının yapılması,
- Küçük yaş işitme kaybı olan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişmesi için gerekli olan gerçek hayat tecrübesine güvenli olarak ulaşabileceği alanlar yaratılması veya bu tecrübe yerine koyulabilecek faaliyetlerin geliştirilmesi,
- Bunlarla sınırlı kalmaksızın işitme engelli ve sağır bireylerin pandemi ve benzeri olağanüstü süreçler başta olmak üzere tüm hayatlarını bağımsız ve eşit bir şekilde yaşamalarını sağlayacak çalışmaların yapılması.

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

ANLAMAMIZ LAZIM

Çalıştay Serisi Sonuç Raporu

KÜNYE

DEM DERNEĞİ

Yazarlar: Ayşe Damla İşeri Sunman - Diclehan Sönmezoğlu

İşaret Dili Tercümanı: Esra Karadağ

Seslendirme: Diclehan Sönmezoğlu

Bu proje Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Dem Derneği'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.